

2.4.1 Skapelseberättelsen – översättning och kommentar.

Skapelseberättelsens innehåll är homogent, hela texten handlar om det materiella universums skapelse.¹ De sex skapelsedagarna fokuserar på att göra jorden beboelig och fylla den med liv. Jag presenterar först min översättning av skapelseberättelsen varefter jag kort sammanfattar innehållet som helhet. I översättningen strävar jag efter att återge den stil som den hebreiska texten förmedlar framom att översätta till så god svenska som möjligt.²

I begynnelsen skapade Gud himmel och jord.

Men jorden var öde och tom med mörker över djupet,

dock – Guds ande var i rörelse över vattnen.

Och Gud sa:

”Låt det bli ljus” – och det blev ljus.

Och Gud betraktade³ ljuset: Det var gott!

Och Gud åtskilde ljuset från mörkret

Och Gud kallade ljuset dag och mörkret kallade han natt.

Och det blev afton och det blev morgon – en dag.

Och Gud sa:

”Låt det bli en utsträckning bland vattnen och låt den bli en åtskiljare mellan vatten och vatten”.

Och Gud gjorde utsträckningen. Ja, han orsakade åtskillnad mellan vattnen som är under utsträckningen och mellan vattnen ovan utsträckningen. Ja, så blev det.

Och Gud kallade utsträckningen himmel.

Och det blev afton och det blev morgon – en andra dag

¹ Heidel 1951, 102.

² Jag upprepar inte de kommentarer jag gett gällande avsnitt av berättelsen jag redan behandlat, alltså introduktionen, samt dag två, fyra, sex och sju.

³ På andra motsvarande ställen översätter jag ”såg”, men här passar det bättre med betrakta. På hebreiska är det samma ord dock, **רָאָה**.

Och Gud sa:

”Samlens, vattnen under himmelen till en plats. Bli synlig fast mark.” Ja, så blev det.

Och Gud kallade den fasta marken jord och samlingen av vatten kallade han hav.

Och Gud såg: Det var gott!

Och Gud sa: ”Grönske jorden av grönska: fröbärande örter och fruktträd producerande frukt enligt sitt slag med sitt frö i sig över jorden.” Ja, så blev det.

Ja, jorden bringade fram grönska, fröbärande örter efter sitt slag och träd producerande frukt som har sitt frö i sig efter sitt slag.

Och Gud såg: Det var gott!

Det blev afton och det blev morgon – en tredje dag.

Och Gud sa:

”Låt ljusen på himlens utsträckthet vara för att göra åtskillnad mellan dag och natt och de ska vara som tecken för sammankomster samt för dagar och år. Och de ska vara som ljus på himlens utsträckthet för att lysa över jorden”. Ja, så blev det.

Och Gud satte de två ljusen – det stora ljuset till att regera över dagen och det lilla ljuset till att regera över natten liksom stjärnorna.

Ja, Gud gav dessa på himlens utsträckthet för att ge ljus över jorden och för att regera över dagen och över natten samt för att orsaka åtskillnad mellan ljuset och mellan mörkret.

Och Gud såg: Det var gott.

Och det blev afton och det blev morgon – en fjärde dag.

Och Gud sa:

”Vimle vattnen av vimlande levande varelser och flygande varelser flyge omkring över jorden mot himlens utsträckthet.”⁴

Ja, Gud skapade de stora havsdjuren⁵ och allt myllrande liv som vimlar i vattnet efter sina slag och även varje flygande bevingad varelse efter sina slag.

Och Gud såg: Det var gott.

⁴ Texten beskriver situationen från människans perspektiv som ser de flygande varelserna underifrån när de flyger על־פְּנֵי רִקְיעַ הַשָּׁמַיִם.

⁵ תַּנִּינִי kan avse ormar som i följande exempel: 2 Mos 7:9–12; 5 Mos 32:33; Ps 91:13. Kan även användas när Jahve beskriver Farao som ett monster som lurar i Nilen i Hes 29:3 och 32:2. תַּנִּינִי förekommer tillsammans med Rahav och Leviatan i Jes 27:1 och 51:9. I Ps 148:7 är det en av de varelser som ska prisa Jahve.

Och Gud välsignade dem genom att säga: ”Var fruktsamma. Ja, föröka er och fyll vattnen i haven och flygande varelser: bli många på jorden.”

Och det blev afton och det blev morgon – en femte dag.

Och Gud sa:

”Låt jorden bringa fram levande varelser efter sitt slag: boskapsdjur, kräldjur och markens djur⁶ efter sitt slag.” Ja, så blev det.

Ja, Gud gjorde markens djur efter sitt slag och boskapsdjuren efter sitt slag och allt som kryper på marken efter sitt slag.

Och Gud såg: Det var gott.

Och Gud sa:

”Låt oss göra människan till vår avbild, till att vara oss lika.⁷

Och må de råda över havens fiskar⁸ och himmelens fåglar⁹ och över boskapsdjuren. Ja, över hela jorden och över alla rörliga varelser som rör sig på jorden.”

Ja, Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne – man och kvinna skapade han dem. Och Gud välsignade dem.

Och Gud sa till dem: ”Var fruktsamma, föröka er och uppfyll jorden. Lägga den under er och råd över havets fiskar och himmelens fåglar. Ja, över allt levande som rör sig på jorden”.

Och Gud sa: Se¹⁰: ”Jag ger er varje fröbärande ört som finns över hela jordens yta och varje träd som har fröbärande frukt – åt er ska de bli som föda. Ja, även för alla markens djur och för alla himmelens fåglar. Ja, för allt som rör sig på jorden som i sig har livets anda: varje grön ört är till föda.” Ja, så blev det.

Och Gud såg på allt det som han hade gjort och se¹¹: Mycket gott!

Och det blev afton och det blev morgon – den sjätte dagen.

⁶ Avser de vilda djuren till skillnad från tamboskap.

⁷ De ska fungera som Guds representant på jorden, de ska motsvara honom. Som Gud råder över allt ska människan råda över det skapade. Tiden råder dock inte människan över, det gör himlakropparna. Se diskussionen i kapitel 2.4.3. Waltke 2001, 70.

⁸ Kan också vara däggdjur som lever i havet.

⁹ Egentligen är betydelsen flygande varelser, alltså allt som flyger. Men jag väljer att översätta fåglar när jag översatte fiskar strax innan. På hebreiska är det endast ett ord i bägge fall.

¹⁰ På hebreiska הִנֵּה. Kan förstås som perspektivbyte. Se kapitel 2.4.1.

¹¹ På hebreiska הִנֵּה. Kan förstås som perspektivbyte. Se kapitel 2.4.1.

Nu var fullbordad himmel och jord med hela dess härskara.

Ja, Gud var färdig den sjunde dagen med det arbete som han hade gjort.

Ja, han avstod den sjunde dagen från allt arbete som han hade gjort.

Och Gud välsignade den sjunde dagen och avskilde den,

för på den avstod han från allt arbete som Gud hade skapat för att färdigställa.

Skapelseberättelsen behandlar tillblivelsen av det materiella universum på ett anmärkningsvärt systematiskt och heltäckande sätt.¹² I introduktionen rapporteras att universum är skapat. Dag ett skapas ljuset och växlingen av mörker och ljus, alltså tiden. Att ljuset specifikt skapas är ett unikt drag bland alla skapelseberättelser.¹³

Speiser menar att här finns även en beröringspunkt med Enuma Elish. Han menar att även där skapas ljuset först. Men det stämmer inte, något ljus skapas inte i Enuma Elish. Ljuset och tiden, dag och natt finns där från första början, det antas stråla från gudarna. Därför har jag inte berört detta i någon forskningsfråga.¹⁴

Dag två skapas rummet i och med att fästet bereds, sedan befalls torrt land att bli synligt och grönska kan täcka jorden. Den beskrivs i flera kategorier, vilket kan noteras. Dag fyra tilldelas himlakropparna sina uppgifter, medan djurlivet börjar skapas dag fem i form av havslevande djur efter deras slag och bevingade varelser efter deras slag. Dag sex går skapelsen vidare till att omfatta landdjur av olika slag. Alla beskrivningar av växt- och djurliv är varierade och livfulla. Författaren beskriver varje gång de olika slagen av djur- och växtliv så att helheten beskrivs. Sedan avslutas skapelseberättelsen med skapelsen av människan varefter den sjunde dagen avslutas med att författaren konstaterar att nu var allt klart och fullbordat.

Gällande den sjunde dagen i skapelseberättelsen och förbindelsen med sabbatsdagen finns bland forskare olika åsikter. En del forskare hävdar att det är en total missuppfattning att tala om ett instiftande av sabbaten denna sjunde dag.¹⁵ De påpekar att det inte talas om en vila för människan.¹⁶ Andra forskare har motsatt åsikt och menar att den sjunde dagen instiftas sabbaten.¹⁷ Gunkel kallar detta en etiologisk myt, men han medger att ordet ”sabbat” inte finns i texten. Brueggemann betonar att det fanns ingen betoning av kult på sabbaten, bara på vila från arbete. Man bör dock notera att det jag översatt ”avskilja” וַיַּבְדֵּל ofta används i kultiska sammanhang och översätts då i regel som ”helgade”. Detta anser jag trots allt är möjligt att tolka som en kultisk anspelning.¹⁸ Jag sluter mig till de forskare som konstaterar att

¹² Bird 1994, 335–336; Gordon & Rendsburg 1997, 34; Gunkel 1997, 118.

¹³ Hamilton 1990, 121; Tsumura 1994¹, 31; Westermann 1994, 112; Mettinger 2011, 58.

¹⁴ Speiser 1964, 10.

¹⁵ Von Rad 2005, 147–148; Sarna 1966, 19; Westermann 1994, 171.

¹⁶ Gunkel 1997, 116; Cassuto 1998, 63.

¹⁷ Gunkel 1997, 116; Brueggemann 2010, 35.

¹⁸ Se t.ex. 2 Mos 19:14; 3 Mos 8:10, 30; 4 Mos 7:1; 1 Sam 16:5; 2 Krön 7:7.

här instiftas inte sabbaten, trots att sabbaten senare motiveras utifrån att Gud avstår från arbete skapelseveckans sjunde dag.¹⁹

Vilken anknytning det hebreiska ordet šabbāt har med det akkadiska šapattu har forskare olika åsikt om. Flera forskare lyfter fram möjligheten att författaren undviker termen šabbāt just för att inte knyta an till någon hednisk fest. För det här arbetet har den här frågan endast marginell betydelse, ett undvikande av ordet šabbāt kunde dock tolkas som ett tecken på en anti-mytologisk tendens.²⁰

Man kan konstatera att teogoni och teomachi är helt frånvarande i skapelseberättelsen liksom alla mytologiska element.²¹ Skapelse sker endera med ord, som dag ett, eller så skapas något genom bārā', t.ex. universum, de vattenlevande djuren och människan. Det tredje sättet är när 'āsâ används. Då ordnas eller arrangeras kosmos med hjälp av materia som redan existerar. Det kan ske genom avskiljning, t.ex. då vatten skiljs från vatten med hjälp av utsträckningen dag två.

Skapelse, biblisk såväl som utombiblisk, sker alltid på något av följande fyra sätt:²²

1. genom gudars handling
2. genom konflikter med antagonister
3. genom födelse och självreproduktion
4. genom ord.

Punkt två och tre förekommer inte i skapelseberättelsen, men nog den första och den sista.

¹⁹ Sarna 1966, 19; Hamilton 1990, 142; Westermann 1994, 171; Gunkel 1997, 116; Cassuto 1998, 61–64; Wenham 2003, 14; Von Rad 2005, 147–148; Brueggemann 2010, 35.

²⁰ Sarna 1966, 20–21; Wenham 1987, 35; Hamilton 1990, 142; Gunkel 1997, 117; Cassuto 1998, 63–69.

²¹ Sarna 1966, 9.

²² Hamilton 1990, 119.